

niki do 5400', planinski pašniki do 7200'. Rež, ječmen, oves, krompir, zelje in repa se ponaša na Gorenškem še 3300' visoko, vsakoverstno sadje in vino na ravninah, v kraških dolinah, po vzhodnem Dolenskem pa po dolinah južnega Gorenškega. Debeljača (turšica, koruza) rodi po vsem Dolenskem, nižem Gorenskem in Notranjskem. Rež dozoreva sploh konec junija; po viših legah na Gorenskem še le avgusta; pšenico žanjejo konec julija, ajdo (drugo setev) konec septembra. Seno se spravlja sredi junija, otava sredi avgusta; planinske trate kosé še le konec avgusta. Na Dolenskem je nekoliko prezimujočih rastlin; že februarja cvetó zvončki, žafran, čašnice, aprila pa cesarski venec (*fritilarie*).

J. Ali ima Kranjsko ktere posebne živali?

O. Živalstvo je sredo-evropejske lastnije. Posebna živalca kranjske dežele, ki biva v kraških jamah (zlasti v sv. Magdalene) in tudi na Dolenskem v podzemeljskih vodah, je glasoviti, po škargah in po pljučih dihaajoči močerad: človeška ribica.

J. Ali je na Kranjskem kaj rudnine?

O. Rudnih ali mineralnih vod ni mnogo v deželi. Naj bolj glasoviti so topli vreli v Toplicah (na jugo-vzhod od Novega mesta, ki imajo 29°25 R. toplote pa v 1000 delih 14 delov magnezije, 93 delov apnene ogljeno-kislina, nekoliko kremenokislina pa 70 rastlinstvenih delov. Na Bleškem jezeru pa v Poljanskih Toplicah je mlačen vrelec, ki ima tudi obilo ogeljnate kisline.

(Dalje na sl.)

Stari in mladi Slovenec.

Mlūva.

O. Mlūva, mlūvenije i mlūvljenje tumultus, mlūvno turbate, mlūviti — vīstvovati tumultuari, turbare, loqui na pr. mlūviti ali molviti sramna slova.

S. Nsl. pišete muviti murmurare, in molvljanje, polj. mova pro molva; čes. je mluva to kar slov. govor, mluviti govoriti, mluvnica t. j. slovnica. Posebno je, da se v prvotnem pomenu vjema zgovoriti in kremljati (vid. str. 23. 51.). Primeri tudi stsl. mūmati - lja, - lješi balbutire, nsl. mem - mom - mumljati.

Mlūkomi.

O. I mlūkoma tacite, na pr. glavu prêkloni, prilêzi, izide mlūkomi; vere est sg. i. subst. Mliči *ἄπαις* absit, mliče *ἡσέμα* tranquille; cf. serb. mučati tacere et mucati balbutire, mucav balbus, mučke tacite.

S. Jaz bi djal molkom ali molkoma t. j. molcé, iz molčati, za-molkniti obmutescere, zamolkel raucus, stsl. mlūkoglasinū; roke so mi omolknile; hrov. serb. mukal dumpf, mukli oganj. Mika pa me stsl. mlŭčali f. silentium, nsl. molčal-i, f. molčalno, molčaljivo, molčalnik - nica, molčalstvo taciturnitas, -listvovati itd.

Mlūnij.

O. Mlūnij f. gen.-ije fulgur, fulmen, molnija pl. a., mlūnijnū oblakū, svētū, -na strêla, -no podobstvo, mlūnjati -novati, -se fulgurare, mlūnoblitati se itd.

S. Rus. je molnija, serb. hrov. munja, munjiti tonare, nsl. pravite muniti coruscare, rad. fortasse ml.

Mnihū.

O. Tudi mīnihū, gr. *μοναχός*, ahd. munich.

S. Naj se pisari i žensk. oblika mnišica f. monacha, mnišīnica monasterium, -istvo monachatus, -stvovati monachum esse.

Mnogū.

O. Mūnogū multus; na mnozê diu, multum, mūnogy kraty saepe cf. goth. manags.

S. Služila Vam je besedica mnogo gr. *πολυ* -vzlasti v sostavah, ki naj jih, kolikor se da, posnemam, na pr. mnogoždy -šti, ga -gyšti, množiceja, mnogūkraty saepe, mnogūmi nsl. mnogmi valde, mnogoglagolivū multiloquus, -darinū liberalis, -ličinū varius, lētū diuturnus p. mnogoletna starost, tresavica, -milostiv, -rečiv, -slaven, -skerven itd. -množati nsl. sed. -im augeri itd.

Mogyla.

O. Stsl. tudi gomila collis, acervus lapidum, natum e mogyla, rad. mog crescere.

S. Alb. t. j. albansko pravite gamulje; mar so moji gameljni od tod?

Moliti.

O. Moliti precari, orare, movere (moliti molere cf. mlěti); — se komu orare, precari; molitva oratio, preces, sacrificium; bogomola f. oratio, — lije ecclesia, — li religiosus.

S. Kakor stsl. govoriijo še sedaj Slovani moliti koga t. j. nsl. prositi, in moliti se Bogu nsl. moliti. Sicer imate stsl. dokaj oblik: moljenje, molitviti-vovati-istvovati precari, molba, molitvenik-nica-teljnica quae intercedit, molitvište-tvínica-libínica templum, molibínũ domĩ, -na hramina, -noje vrěmę, pisanije.

Moma.

S. Tedaj je že stsl. moma puella, momũkü iuvenis, kar hrov. serb. momak, momčad coll. iuvenes.

Motriti.

O. Motriti je spectare, sũ - razmotriti.

S. Pogostno tudi nsl., kakor hrov. serb. smotriti-smatrati; čital sem že motrin (Dichter), motritelj.

Mošti.

O. Moga, možeši posse, valere; nota moťi pro mo-žetĩ; ne mozěte kľeti, ne mozi mĩnětĩ, - togo tvoriti; ne mojte se sramljati, ne mojte begati; scr. mah pro magh crescere, augeri (mogyla).

S. Iz tega je mošťi f. vis, potentia, mošti f. pl. cada-ver, reliquiae, moki fris. nsl. svete moči habd. bulg. mošti (proprie vires); pa mogaťi-cl-teli potens, dominus, dyna-sta, mogotno, mogotstvo potentia.

Mrüsiti se.

O. Mrüsa se - siši se foedari, mrüsínũ foedus; mrüzũkü impurus, turpis, mirzeih, mirzene fris.

S. Mrüzeti,-se,-naťi-ovati abominari; Bogu to zamerza; nsl. pišete omrsnoti se, mrsiti se die faste brechen; sich letzen; croat. mrs fleischspeise, mrsiti se errare.

Mrůtvilo.

O. Mors, ni fallimur: synove ležahu na mrůtvilě; mrůt-viti occidere, mrůtvilěnije mortificatio.

S. Morebiti je mertvilo to kar mrůtvostĩ f. conditio mortui; mrůtvicĩ-vicĩna-icĩna-icĩna, in celo mrůcĩna nsl. mer-cĩna mortuus, cadaver, mrůša f. cadaver (cf. nsl. merha),

srb. macies, od tod merhav ali meršav p. tēlesemi macer, mrūciniska nečistota cadaveris; nsl. m e r t v e c, hrov. mertvac, od tod slov. mertvaški; mertviti se (sich abtöden).

Mudū.

O. Mudū - a - o adj., kar mudinū ali pa mūdliū - inū tardus, segnis; mudēti, -iti, -se cunctari, manere p. da česo radi mudivē?

S. Tako tudi mudostī tarditas, mūdlostī socordia, mūdletī cunctari, -iti tardare; m e d e l macer, debilis, medloven; omedlevica.

Murinū.

O. Pa murū aethiops, muryni aethiopissa, murīskū, vū murēhū in aethiopia.

S. Nsl. pišete mur aethiops, equus ater, murče equus niger, muri bos niger, murček grylli genus et mavra schwärzlich gestreifte kuh; regenbogen; ahd. mōr lat. murus gr. μαῦρος; cf. stsl. m o r a maga, uti videtur žena mora, rus. kikimora gespenst, alb. morū alp, ngr. μώρα vent. aethiops, incubo (vid. zamorije, nsl. zamorec aethiops str. 37.).

Mūknaŭti.

O. Mūkna-neši saepe cum praeposs. vū, pro; - se transire; m y k a t i s e - k a j a i - č a s e percurrere; sine se: movere.

S. Tako tudi novosl., in mnogo dobrih pomenov ste zaznamjali ob kratkem n. pr.: maknoti, meknoti movere, iz-odza-pri-meknoti; meketati: to ga je mekvalo de irato; polabefactare, mikati pectinare, do-admovere, mikar seiler; mikastiti: micati; mačih - u h hitzige krankheit, rus. zamknuti claudere (cf. let. mautt abstreifen, mukt fugere).

Mūčita.

O. Bulg. m e č t a φαντασία imaginatio, mūčitati imaginari, speculari, -se p. vyše zemlje mūčitajeti se; mūčitū aenigma, versutia, visio, spectrum, gr. φαντασμα.

S. Prav treba mi je te besede, pa nikjer mi je vgodno ne razložite; zdi se mi, da je iz poprejšnjega mūknaŭti - m y - k a t i, s katerim se vjema stsl. mūčati iactare rus. mčati čes. mčeti rücken; mūčitovati se ostendi; mečtanije, mečtatelj, mečetnik homo versutus p. lakavyj mečetnikū.

Mūšelū.

O. Mūšelū m. turpis quaestus rad. mīh: rus. obmihnutī se falli; mūšeli m. materia p.-šarovinū.

S. Korenika je mih: stsl: m ŭ h ŭ muscus, nsl. meh, mehur; iz onega je moj mešetar-iti itd.; stsl. mŭseloiskatelŭ turpis lucrŭ cupiclus.

P a š n i k.

Dobra izreja v ljudski šoli. Zelo težavno je v sedanji dobi za učitelja, da izreja dobre ljudi, ker vse se druži v boj zoper pravo in dobro. Vidi se, da bi nam nekteri pod krinko svobode radi vse vzeli. Vera, vdanost do vladarja in ljubezen do domovine čedalje bolj zginja od nas; nevera, merzlota in nezvestoba pa se čedalje terdniše vterja. Veliko nalogo ima sedaj odgojnik, in junaško se mora bojevati zoper vse, kar nasprotuje njegovim namenom. Skušnje vseh časov glasno pričajo, da dobro in kerščansko izrejeni državljani niso le v srečo posamesnemu, ampak v blagor občni državi. Le na podlagi kerščanske izreje se rodi in goji prava nprav in vse, kar je zlahtnega t. j. ljubezen do Boga, do bližnjega, do vladarja in sploh do domovine. Zato pa naj učitelj harmonično vse dušne moči izobražuje, ter napeljuje, da se žlahné mlada serca. Da se pa to ložěji zgodi, potrebno je pred vsem drugim, da je učitelj sam tak, kakor zahteva, da bi bili učenci: on naj jim bo tedaj v vsem pravi zgled in zerkalo pobožnega in dobrega kristijana in zvestega državljana. V učitelju naj bodo tako rekoč, kakor v središču, združene vse lepe lastnosti. Ako toliko zahtevamo od učitelja, gotovo ne zahtevamo preveč, če premislimo dobo, v kateri živimo. Ali se ne kaže že tu pa tam, da zginja spoštovanje do vsega dobrega? že prosti ljudje se dobé, kateri so okuženi s slabim duhom; vidi se, da že iz kmečkih hiš in vasi čedalje bolj beži nekdanji lepi mir in bratoljubna vzajemnost in zadovoljnost. Ljudje se sploh trudijo le za svoj dobiček in vsakoršno vživanje, kratko, vsa znamenja so, da se izrušuje med ljudstvom prava nprav in lepe poštene lastnosti domačega naroda. S takimi ljudmi bodo pozneji naši učenci občevali, med njimi živeli, ter si potrebnega živeža prisluževali! Pomislimo pa, ali morajo slabi zgledi toliko škodovati tam, kjer se jim učitelj z vso močjo ustavlja in je sam pravi zgled vsega lepega? Pomagajmo in delajmo tedaj, da zacelimo človeštvu kervaveče rane, zavoljo katerih boleha in